

УДК 82.09

DOI 10.31494/2412-933X-2019-1-9-11-12

**СЮЖЕТ, ПАРАФРАЗ, АЛЮЗИЯ, ОБРАЗ, ЖАНР:
ТРАНСФОРМАЦІЯ ДВОХ БІБЛІЙНИХ СЮЖЕТІВ У ДАВНЬОМУ
ПИСЬМЕНСТВІ**

Ольга Новик,

доктор філологічних наук, професор
Бердянського державного педагогічного університету
noviop@gmail.com

**Савенко О. ТРАНСФОРМАЦІЇ РІЗДВЯНОГО ТА
ВЕЛИКОДНЬОГО СЮЖЕТІВ В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ ХІ–ХVІІІ СТ.:**
монографія. Житомир : Вид.О.О. Євенок, 2019, 440 с.

Монографія Оксани Савенко розкриває шляхи побутування в українській літературі ХІ–ХVІІІ ст. двох магістральних біблійних сюжетів: різдвяного та великоднього. Оскільки давня література є наскрізь пронизана біблійним впливом, релігійною, а завдяки двом названим сюжетам, часто і христоцентричною. Дослідниця зробила спробу порівняти, на яких рівнях різножанрових текстів середньовічного та барокового письменства відбувалася трансформація сюжетів.

Монографія складається зі вступу, семи розділів, висновків і списку використаних джерел.

У розділі «Теоретичні аспекти літературної трансформації» авторка узагальнює літературознавчі дослідження про літературну трансформацію, виокремлює її різновиди. Відповідно другий розділ «Два євангельські сюжети» подає ґенезу євангельських сюжетів та особливості декодування різдвяних і великодніх сюжетів.

Третій – сьомий розділи монографії присвячено інтерпретації різдвяного та великоднього сюжетів у текстах різних жанрів, починаючи з епохи Середньовіччя. Спочатку Оксана Савенко розглянула, як відбулася імплантація сакральних сюжетів в українській середньовічній літературі, при цьому йдеться про біблійний парафраз у «Повісті минулих літ», християнські легенди у ходіннях, про апокрифічні конотації євангельських сюжетів, великодні алюзії в ораціях Кирила Туровського, різдвяні мотиви в колядках, тощо.

Окремо висвітлено, як побутують різдвяний та великодній сюжети в давній українській драматургії, зокрема в жанрах декламацій, діалогів, шкільної та вертепної драми. Різдвяні і великодні поетичні цикли постають як жанроутворення, що ґрунтуються саме на двох євангельських сюжетах, це й духовні вірші, і вірші-орації, і бурлескно-трагедійні вірші.

Закономірним є побутування різдвяних і великодніх сюжетів у проповідях, в монографії зосереджено увагу на ораціях Кирила Транквіліона-Ставровецького, Іоанікія Галятовського, Лазаря

Барановича, Антонія Радивиловського. Проте, цей перелік можна було б розширювати фактично на весь корпус барокової ораторської прози. Згадаймо хоча б думку Леоніда Ушкалова про те, що «мотиви «філіокве», «проображення», Різдва, Страстей, «співрозп'яття» тощо, розгортаючись у рамках найбільш поважних жанрів української барокової літератури, засвідчують питому христоцентричність її ідейних засад» [1, с. 20]. Авторкою монографії виявлено, що у трансформації євангельських сюжетів у творах різних родів і жанрів домінантою був образ Христа, який набував щоразу нового інтерпретаційного забарвлення залежно від панівних стилєвих тенденцій часу – символічно-алегоричного (у Середньовіччі) та барокового.

В останньому розділі «Відгомони євангельських легенд в агіографічному та паломницькому текстах XVIII ст.» йде мова про два знакових для давньої української літератури тексти: «Життя святих» Димитрія Туптала та «Мандри» Василя Григоровича-Барського. Саме «Життя святих» в подальшому набули неабиякої популярності в багатьох читачів, тож можемо говорити на формування інтересу до євангельських історій завдяки рецепції в XIX ст. агіографії, переосмисленої Димитрієм Тупталом.

Структура і зміст монографії Оксани Савенко відповідає вимогам до наукових робіт, містить новизну дослідження, водночас ця книга формує перспективу для подальшого вивчення трансформації біблійних сюжетів в українській літературі.

Література

1. Ушкалов Леонід. 3 історії української літератури XVII–XVIII століть. – Х.: Акта, 1999. – 215 с.